

Abant Sosyal Bilimler Dergisi
Journal of Abant Social Sciences

2026, 26(1): 257-268, doi: 10.11616/asbi.1824126

Ebeveyn-Çocuk İletişiminde Bilgi Yükleme ve Dezenformasyon Kavramlarının Analizi

Analysis of the Concepts of Information Overload and Disinformation in Parent-Child Communication

Birol DEMİRCAN¹

Geliş Tarihi (Received): 15.11.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 20.12.2025

Yayın Tarihi (Published): 26.03.2026

Öz: Bu çalışma, dijital çağda enformasyon bolluğu ve çevrimiçi dezenformasyonun ebeveyn-çocuk iletişimi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Dijital medya ortamlarında artan bilgi akışı, sosyal medya kullanımı ve paylaşan ebeveynlik (sharenting) pratikleri, aile içi iletişim dinamiklerini yeniden şekillendirmektedir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi dijital ebeveynlik, mahremiyet, medya okuryazarlığı ve dezenformasyon kavramları üzerine kurulmuştur. Çalışmada, Türkiye bağlamında Instagram platformunda ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili paylaşımlarına yönelik nitel içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bulgular, iyi niyetle yapılan paylaşımların dahi çocukların mahremiyetini zedeleyebildiğini ve çevrimiçi yanlış bilgi ile dezenformasyonun aile içi güven ilişkisini sarsabildiğini göstermektedir. Ayrıca çocukların maruz kaldıkları manipülatif içeriklerin ebeveynlerle iletişimde çatışmalara yol açabildiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, sağlıklı aile iletişimi için dijital risklere yönelik farkındalık ve etik medya kullanımı önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, Enformasyon Bolluğu, Dezenformasyon, Sosyal Medya, Aile İletişimi.

&

Abstract: This study aims to examine the effects of information overload and online disinformation on parent-child communication in the digital age. The increasing flow of information, social media interactions, and sharenting practices reshape family communication dynamics and parental roles. The theoretical framework of the study is based on the concepts of digital parenting, privacy, media literacy, and disinformation. Within the context of Türkiye, a qualitative content analysis was conducted on parents' Instagram posts related to their children. The findings indicate that even well-intentioned online sharing may violate children's privacy and that online misinformation and disinformation can undermine trust within family relationships. Furthermore, it was observed that children's exposure to manipulative or misleading content on social media may lead to communicative conflicts with parents. In conclusion, sustaining healthy family communication in the digital age requires awareness of digital risks, critical evaluation of information sources, and ethical online practices.

Keywords: Digital Parenting, Information Overload, Disinformation, Social Media, Family Communication.

¹ Doç. Dr., Birol Demircan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, birol.demircan@hbv.edu.tr

Atıf/Cite as: Demircan, B. (2026). Ebeveyn-Çocuk İletişiminde Bilgi Yükleme ve Dezenformasyon Kavramlarının Analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 257-268. doi: 10.11616/asbi.1824126

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

1. Giriş

Dijital teknolojilerin hayatın her alanına nüfuz ettiği günümüzde aile içi iletişim de köklü bir dönüşüm geçirmektedir. Aile ve dijital çağda iletişim, artık sadece yüz yüze etkileşimleri değil, çevrimiçi platformlar üzerinden gerçekleşen etkileşimleri de kapsayan geniş bir olgudur. İnternet, akıllı telefonlar ve sosyal medya, ebeveynler ile çocukların bilgiye erişme, sosyalleşme ve iletişim kurma biçimlerini yeniden şekillendirmiştir. Bu bağlamda aileler hem yeni fırsatlarla hem de yeni risk ve sorunlarla karşı karşıyadır. Özellikle Türkiye gibi genç nüfusun yoğun olduğu ülkelerde dijital medya kullanımı aile yaşamının doğal bir parçası haline gelmiştir. TÜİK verilerine göre, 6-15 yaş grubu çocukların %91,3'ü 2024 itibarıyla internet kullanmaktadır; çocukların üçte ikisi (%66,1) ise aktif sosyal medya kullanıcısıdır (TÜİK, 2024). Dikkat çekici bir şekilde, 6-10 yaş aralığındaki küçük çocukların dahi yarısından fazlası (%53,5) sosyal medyaya erişmektedir (TÜİK, 2024). Bu oran ergenlik döneminin başlarında (11-15 yaş) %79'a çıkmakta, YouTube ve TikTok gibi platformlar yanında Instagramda da ergenler arasında yaygınlaşmaktadır (TÜİK, 2024).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bu denli yaygınlaşması, aile içi iletişimin kapsamını genişletirken denetimini ise zorlaştırmaktadır. Çocuklar erken yaşlardan itibaren dijital dünyaya adım atmakta, çevrimiçi ortamları bir sosyalleşme ve öğrenme mecrası olarak görmektedir. Ebeveynler ise çocuklarının dijital deneyimlerini yönetme ve onlara rehberlik etme sorumluluğunu taşımaktadır. Ancak dijital çağın karmaşık bilgi ekosistemi, ebeveynlik deneyimini de eski kuşaklara kıyasla daha meşakkatli hale getirmektedir. Yapılan anketler, günümüz ebeveynlerinin büyük bir kısmının, 20 yıl öncesine göre çocuk yetiştirme konusunda daha zor olduğunu düşünmesinde teknolojinin ve "aşırı bilgi" durumunun payı olduğunu göstermektedir (Auxier, vd., 2020; Goodwin, 2023). Bilgiye ve tavsiyelere erişimin bu kadar kolay olması, bir yandan bilinçli ebeveynlik için avantaj sağlarken diğer yandan enformasyon kirliliği ve dezenformasyon gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmanın odaklandığı temel sorunsal, enformasyon bolluğu içinde ve dezenformasyon çağında aile iletişiminin maruz kaldığı olumsuzluklardır. Özellikle ebeveyn-çocuk iletişimi, hem niceliksel hem niteliksel anlamda bir bombardımana maruz kalabilmektedir. Bir ebeveyn çocuğunun sağlığı veya eğitimi hakkında internette araştırma yaparken, birbiriyle çelişen sayısız yorum ve makaleyle karşılaşarak karar vermekte zorlanabilmektedir. Benzer şekilde, bir çocuk sosyal medyada yaşına uygun olmayan veya yanlış yönlendirici içerik gördüğünde, bunu ebeveyniyle iletişimde gündeme getirebilir; ebeveynler bu durumda çocuklarının edindiği yanlış bilgileri düzeltme, onları sakinleştirme veya doğruyu anlatma yükünü üstlenmektedir (Sharevski & Vander Loop, 2023). Tüm bunlar aile içinde yeni tür etkileşimleri ve gerilimleri ortaya çıkarabilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, dijital çağda ebeveyn-çocuk iletişiminin, aşırı bilgi yüklenmesi ve çevrimiçi dezenformasyon koşullarında nasıl etkilendiğini kapsamlı biçimde analiz etmektir. Makalenin araştırma soruları genel hatlarıyla şunlardır: Dijital çağdaki enformasyon bolluğu, ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu iletişim dinamiklerini nasıl etkilemektedir? Ebeveynlerin maruz kaldığı bilgi yüklenmesi (information overload) karar alma ve rehberlik etme süreçlerini zorlaştırıyor mu? Sosyal medyadaki dezenformasyon ve kontrolsüz içerikler, çocukların ailelerine aktardıkları bilgi ve tutumlarda ne gibi sorunlar yaratıyor? Son olarak, ebeveynlerin sosyal medyada çocuklarıyla ilgili yaptığı paylaşımlar (sharenting) aile iletişimi ve çocuk hakları açısından ne tür sonuçlar doğurmaktadır? Bu sorular çerçevesinde, çalışmada önce kuramsal literatür taraması yapılacak, ardından Türkiye bağlamında sosyal medya üzerinde yapılan bir içerik analiziyle somut örnekler incelenecektir. Bulgular ışığında, dijital çağda aile içi iletişimin sağlıklı şekilde sürdürülebilmesi için çözüm ve öneriler tartışılacaktır.

2. Enformasyon Bombardmanı ve Ebeveynlik

Günümüz toplumları sıkça “bilgi çağı” veya “enformasyon toplumu” olarak tanımlanmaktadır. İnternet ve sosyal medya aracılığıyla bilgi üretimi ve paylaşımı artmıştır. Bu durum, bireylerin sürekli olarak yeni bilgilere maruz kalması anlamına gelmektedir. Enformasyon bolluğu, faydalı bilgiler kadar hatalı, çelişkili ya da gereksiz bilgilerin de aynı anda kullanıcının önüne yığılması halidir. Ebeveynler için bu durum özellikle belirgindir: Anne-babalar çocuk bakımı, sağlık, eğitim gibi konularda internette sayısız kaynağa erişebilmektedir. Bir yandan uzman makaleleri, blog yazıları, diğer ebeveynlerin deneyimleri ulaşmak oldukça kolayken, diğer yandan bu enformasyon seli kafa karışıklığına neden olabilmektedir. Literatürde “bilgi yüklenmesi” olarak kavramsallaştırılan bu olgu, karar verme sürecinde bireyin aşırı bilgi nedeniyle zorlanmasını ifade eder (Goodwin, 2023).

Bir anne yeni doğan bebeğinin uyku düzeniyle ilgili internette araştırma yaptığında, birbirini tutmayan onlarca farklı yöntem ve görüşle karşılaşabilir – sonuçta neye inanacağını şaşırarak, doğru yaklaşımı seçememek gibi bir durum ortaya çıkabilir. Goodwin (2023), bu durumun ebeveynlerde öz-yeterlik duygusunu zedeleyebileceğini belirtmektedir. Zira kendini daha az emin hisseden ebeveyn, çareyi daha da fazla bilgi aramakta bulur, fakat kontrolsüz biçimde artan çevrimiçi aramalar, güven duygusunu pekiştirmek bir yana, yeni çelişkili bilgilere maruz bırakarak güvensizliği artırabilmektedir. Bu kısır döngüde ebeveyn “Ne kadar okursam o kadar kafam karışıyor” hissine kapılmaktadır. Bulgular, ebeveynlerin %52’sinin teknolojinin ve aşırı bilginin modern ebeveynliği zorlaştırdığını düşündüğünü ortaya koymuştur (Auxier vd., 2020).

Ebeveynler ayrıca kendi teknoloji kullanımlarının da aile içi iletişimi etkilediğinin farkındadır: Örneğin annelerin % 61’i, babaların % 49’u akıllı telefonlarını aşırı kullandıklarını kabul etmektedir; yine ebeveynlerin % 68’i çocuklarıyla vakit geçirirken zaman zaman telefonları tarafından dikkati dağıldığını itiraf etmektedir (Auxier vd., 2020). Bu veriler, dijital çağda ebeveynlerin sadece çocuklarının değil, kendi bilgi ve cihaz kullanım alışkanlıklarının da iletişim kalitesini belirlediğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, literatürde dijital bilginin ebeveynlere sağladığı avantajlar da vurgulanmaktadır. Teknolojiye olumlu yaklaşan ebeveynler, geçmişe kıyasla çok daha fazla kaynağa ve desteğe sahip olduklarını belirtmektedir (Auxier vd., 2020). İnternet sayesinde çocuk gelişimi, sağlık, pedagojik yöntemler konusunda en güncel bilgilere erişebilmektedirler. Bir başka deyişle, dijital okuryazarlığı yüksek ebeveynler için enformasyon bolluğu bir avantaja dönüşebilir; önemli olan, güvenilir ve kaliteli bilgiye ulaşma becerisidir.

Bu noktada uzmanlar, ebeveynlere dijital bilgi diyeti önerisinde bulunmaktadır: Bilgi kaynağını seçici filtrelerle azaltmak, sadece güvenilir sitelere yönelmek, gereksiz “forum dedikodularına” dalmamak, ekran başında geçirilen süreyi kontrol etmek gibi stratejiler tavsiye edilmektedir (Goodwin, 2023).

3. Bilgi Kirliliği, Dezenformasyon ve Çocuklar

Enformasyon bolluğunun bir alt başlığı da yanlış bilgi (misinformation) ve dezenformasyondur. Bilgi kirliliği, çevrimiçi ortamda doğru ve güvenilir bilgilerin arasına karışan yanlış, manipülatif ya da alakasız içeriklerin yarattığı enformasyon karmaşasıdır. Yanlış bilgi, yanlışlıkla yayılan hatalı içerikleri; dezenformasyon ise kasıtlı olarak üretilen ve yayılan sahte içerikleri ifade eder. “Post-truth” (gerçek-ötesi) olarak nitelenen günümüz medya ikliminde, özellikle sosyal medya mecraları yalan haberlerin, komplo teorilerinin ve manipülatif içeriklerin dolaşıma girdiği platformlar olabilmektedir (Asna, 2020).

Çocuklar ve gençler, dijital platformlarda karşılaştıkları bilgilerin doğruluğunu değerlendirecek yaşam tecrübesine veya teknik donanıma henüz tam sahip olmadıkları için bu tür içeriklere karşı savunmasız bir grup oluşturur. Sharevski ve Vander Loop (2023) tarafından yürütülen yakın tarihli bir çalışma, 11–17 yaş aralığındaki çocukların sosyal medyada genellikle deepfake videolar, siyasi içerikli mizahi paylaşımlar veya ünlülerle ilgili asılsız söylentiler gibi dezenformasyon örneklerine rastladığını ortaya koymuştur. Çocuklar bu içerikleri gördüklerinde genellikle merak etmekte ve doğruluğunu anlamaya çalışmaktadır. Doğrulama süreci genellikle önce sanal asistanlara (Siri gibi) sormakta, tatmin olmazlarsa Google’da arama yaparak ya da ebeveynlerine sorma şeklinde olmaktadır (Sharevski & Vander Loop, 2023). Bu bulgular,

çocukların aslında bir nevi kendi kendine doğrulama çabası güttüklerini ancak yöntemlerinin ve kaynaklarının yetersiz olabildiğini göstermektedir.

Yanlış bilgi, doğru sanılarak paylaşılan hatalı içeriklerken dezenformasyon, bilerek ve isteyerek yayılan aldattıcı içeriklerdir. Bu çalışmada her iki tür bilgi kirliliğinin de ebeveyn ve çocuk iletişimine etkileri ele alınacaktır. Bilgi kirliliği kapsamına, kasıtlı sahte bilgiler olan dezenformasyonun yanı sıra, çocuklar için yaşa uygunsuz içerikler gibi başka zarar verici enformasyon türleri de girer. Nitekim bu her zaman dezenformasyon olmak zorunda değildir; şiddet, cinsellik gibi uygunsuz içerikler de 'bilgi kirliliği' olarak düşünülmelidir. Günümüz medya ikliminde dezenformasyonun yanı sıra genel bir "enformasyon ekosistemi sorunu" olduğuna işaret edilmektedir. Burada bilgi kirliliğinin geniş bir kavram olduğu, dezenformasyonun ise bunun bilinçli yanıltma boyutunu ifade ettiğini belirtmekte fayda vardır.

4. Dijital Ebeveynlik ve Paylaşan Ebeveynlik

Dijital çağda aile iletişimini belirleyen bir diğer kavram, dijital ebeveynlik ve bunun alt başlıklarından biri olan "sharenting" (paylaşan ebeveynlik) olgusudur. Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını yönetme, onlara çevrimiçi ortamda rehberlik etme ve dijital risklerden koruma pratiklerini kapsar (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023; Yeşilay, 2023). Ebeveynler bu konuda farklı stratejiler benimseyebilir: Sınırlayıcı strateji (cihaz kullanımına sıkı sınırlar koymak), eşlik edici strateji (çocukla birlikte içerikleri izleyip tartışmak) veya dışlayıcı strateji (hiç izin vermemek) gibi. Hangi yöntemin en etkili olduğu çocuğun yaşına, mizacına ve aile kültürüne göre değişebilir. Ancak ortak payda, dijital dünyanın tamamen denetimsiz bırakılmasının sakıncalı olduğudur. Yapılan araştırmalar, aile içi iletişimin güçlü olduğu, çocukların internette neler yaptığı hakkında ebeveynleriyle konuşabildiği durumlarda, risklere karşı daha dayanıklı olduğunu göstermektedir (Sharevski & Vander Loop, 2023).

Sharenting kavramı ise, dijital ebeveynliğin belki de en tartışmalı yönlerinden birine işaret eder: Ebeveynlerin, sosyal medyada çocuklarıyla ilgili içerikleri (fotoğraf, video, anı, haber vb.) sıklıkla paylaşma alışkanlığı. "Sharenting" terimi, share (paylaşmak) ve parenting (ebeveynlik) kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir (Çimke vd., 2018). Günümüzde pek çok anne-baba, çocuklarının doğumundan itibaren fotoğraflarını çevrimiçi ortamda yayınlamakta, onların büyüme süreçlerini sosyal ağlarda adım adım duyurmaktadır. Sosyal medya kullanan ebeveynlerin % 82'si çocuklarıyla ilgili içerikleri en az bir kez paylaşmıştır; anneler (% 89) babalardan (% 71) daha fazla oranda bu paylaşımları yapmaktadır (Auxieret vd., 2020). Türkiye'de de benzer şekilde ebeveynlerin çoğunluğu çocukları hakkında sosyal medyada gönderi yayınladığını belirtmiştir (Omur & Uyar, 2022). Bu paylaşımların altında yatan motivasyonlar genellikle masum ve olumlu niyetlidir: Uzak akrabalara çocuğun yeni fotoğraflarını göstermek, arkadaşlardan tavsiye almak, çocuğun başarılarıyla gurur duymak veya sadece anı biriktirmek gibi. Ebeveynlerin % 76'sı, paylaşım yapmalarının bir numaralı nedeninin aile ve arkadaşlarla kolayca paylaşabilmek olduğunu söylemiştir (Auxier vd., 2020).

Ne var ki, sharenting olgusuna eleştirel bakan uzmanlar ve hukukçular, bu uygulamanın çocuk açısından doğurabileceği çeşitli sakıncalara dikkat çekmektedir. Birincisi ve en önemlisi, mahremiyet hakkı meselesidir. Çocukların henüz kendilerinin dijital içeriklere onay verme kapasitesi olmadığı yaşlarda, ebeveynleri tarafından onlar hakkında kamuya açık bir dijital profil oluşturulmaktadır (Çimke vd., 2018). Daha çocuk adım atmadan dijital ayak izi oluşmakta, belki de yüzlerce fotoğrafı internet ortamına kalıcı olarak kazanılmaktadır. Çimke ve arkadaşları (2018), ebeveynlerin bilinçsiz paylaşımlarının çocukların unutulma hakkını ve özel hayatın gizliliğini ihlal edebileceğini, hatta üçüncü kişiler tarafından istismar edilme riskini artırabileceğini vurgulamıştır. Suç amaçlı kişiler sosyal medyada çocuk fotoğraflarını kötüye kullanabilir, kimlik hırsızlığı yapabilir veya çocukların görüntülerini izinsiz farklı platformlarda yayımlayabilir. Bir araştırmada, ebeveynlerin sosyal medya hesaplarını takip ederek bir çocuk hakkında ad, yaş, konum, doğum günü, okul gibi pek çok bilgiyi tespit etmenin mümkün olduğu ve bunun ciddi güvenlik endişeleri doğurduğu gösterilmiştir (Omur & Uyar, 2022).

İkincisi, paylaşılan içeriklerin çocuk üzerinde duygusal etkisi meselesidir. Küçük yaşlarda sevimli ya da komik görünen bir fotoğraf, çocuk büyüdüğünde onun için utanç verici olabilir. Çocuk sahibi sosyal medya

kullanıcılarının yaklaşık yarısı (% 52) diğer ebeveynlerin sosyal medyada çok fazla şey paylaştığını düşünmektedir (Auxier vd., 2020). Ancak ilginç olarak, aynı ebeveynlerin büyük kısmı kendi çocuklarının ileride bu paylaşımlardan rahatsız olacağı konusunda endişe duymadıklarını söylemektedir. Maraşlı ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada, çocukların ergenlik çağına geldiklerinde küçükken anne-babalarının paylaştığı fotoğraflar nedeniyle rahatsızlık duyup ebeveynleriyle problem yaşayabildiği belirtilmiştir (Omur & Uyar, 2022). Bu durum, aile içi iletişim açısından yeni bir tartışma alanı doğurmaktadır: Hangi ailevi bilgilerin “paylaşılabilir” olduğu, hangilerinin özel kalması gerektiği konusunda ortak bir anlayış geliştirmek. Ebeveyn-çocuk arasındaki dijital etkileşim kuralları, tıpkı ev içindeki görgü kuralları gibi, konuşularak belirlenmelidir.

Üçüncü olarak, sharenting olgusunun hukuk ve etik boyutu gündeme gelmektedir. Çocuğun üstün yararı prensibi gereği, bir eylemin çocuk için potansiyel zararları varsa, o eylem sorgulanmalıdır. Ebeveynin ifade özgürlüğü ile çocuğun mahremiyet hakkı arasında bir denge kurulması gerekmektedir. Türk Medeni Kanunu’nda çocuğun haklarının korunması ebeveynin sorumluluğu olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, sosyal medyada çocukla ilgili bir paylaşım yapmak, aslında ebeveynlik sorumluluklarının bir parçası olarak değerlendirilebilir. Dijital çağın ebeveynlik etiği, geleneksel ebeveynlikten bu noktada ayrışır: Artık sadece çocuğun fiziki ve eğitimsel ihtiyaçları değil, dijital kimliği de ebeveynin koruması gereken bir alan haline gelmiştir (Çimke vd., 2018).

5. Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırmadır ve durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Araştırma, keşifsel bir desenle, iki aşamalı nitel analiz olarak tasarlanmıştır: Literatür taraması ve içerik analizi (vaka incelemesi). Durum çalışması deseni tercih edilmiştir, çünkü bu desen Türkiye’de sosyal medya paylaşımları bağlamında ebeveyn-çocuk iletişimine etki eden olguları derinlemesine incelemeye imkân tanımaktadır. Ayrıca, nitel içerik analizi yöntemi, çevrimiçi paylaşımlardaki tema ve örüntüleri ortaya çıkarmak için uygundur; bu sayede ebeveynlerin ve çocukların dijital etkileşimlerine dair anlamlı çıkarımlar yapılabilir.

İlk aşamada, konuya ilişkin ulusal ve uluslararası akademik çalışmalar, raporlar ve istatistikler sistematik biçimde incelenmiştir. Bu kapsamda “dijital ebeveynlik”, “aile içi iletişimde teknoloji”, “enformasyon aşırı yüklenmesi”, “sosyal medya ve çocuk”, “dezenformasyonun gençler üzerindeki etkisi” gibi anahtar kelimeler kullanılarak veri tabanlarında tarama yapılmıştır. Elde edilen kaynaklar arasından konuya en uygun ve güncel olanlar değerlendirmeye alınmıştır.

Literatür taraması, araştırma sorularının arka planını destekleyen kavramları ve önceki bulguları derlemeyi amaçlamıştır. Örneğin, ebeveynlerin bilgi yüklenmesi yaşadığına dair yapılmış ampirik çalışmalar Goodwin (2023) tarafından özetlenmiştir. Çocukların sosyal medya kullanım oranlarına dair güncel istatistikler ise Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2024 yılı araştırmasında yer almaktadır (TÜİK, 2024). Sharenting konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalardan öne çıkanlar arasında Omur ve Uyar (2022) ile Çimke, Yıldırım Gürkan ve Polat (2018) yer almaktadır. Ayrıca Pew Research Center (Auxier vd., 2020) ve UNICEF gibi uluslararası kurumların yayınladığı raporlardan elde edilen nicel veriler kullanılarak Türkiye’deki durumla karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu sayede, çalışmanın kuramsal çerçevesi için sağlam bir temel atılmıştır.

İkinci aşamada, Türkiye bağlamında Instagram üzerinde nitel bir içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz, soyut düzeyde tartışılan problemlerin somut örneklerle anlaşılmasına katkı sağlamayı hedeflemiştir. İçerik analizi için öncelikle Instagram’da ebeveyn ve çocuk temalı paylaşımlar belirlenmiştir. Temmuz-Ağustos 2025 tarihleri arasında, Instagram’da halka açık hesaplarda yapılan ve çocuklarıyla ilgili içerik paylaşan ebeveyn gönderileri araştırılmıştır.

Örneklem, maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla farklı profillerden seçilmiştir: yüksek takipçili “influencer” anne/baba hesapları, sıradan kullanıcı hesapları ve çocuk odaklı içerik üreten hesaplar (örneğin, çocuk gelişimi platformlarının Instagram hesapları) analiz kapsamına alınmıştır. Popüler etiketler olan “#çocuk”, “#anne”, “#aile”, “#eğitim” ve “#digitalanne” gibi etiketlerle arama yapılarak ilgili gönderiler belirlenmiştir. Toplamda 100 adet gönderi detaylı analize dahil edilmiştir.

İçerikler, nitel içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiş ve belirli temalar çerçevesinde kodlanmıştır. İçeriğin fotoğraf, video, hikâye veya metin ağırlıklı olup olmadığı; sıradan günlük bir anı mı yoksa özel bir olayı mı (örneğin doğum günü, karne günü) yansıttığına bakılmıştır. Gönderi açıklamasında çocuğa dair isim, yaş, okul, lokasyon, sağlık durumu, ilgi alanları vb. gibi kişisel bilgileri paylaşılıp paylaşılmadığı bu bakımdan önemlidir. Çocuğun yüzünün açık olup olmadığı, emoji ve çıkartma ile kapatılıp kapatılmadığı; gönderinin herkese açık mı yoksa yalnızca sınırlı bir kitleyle mi paylaşıldığı; lokasyon etiketlemesi bulunup bulunmadığı gibi hususlarda mahremiyet önleminin alınıp alınmadığının tespitine çalışılmıştır. Gönderide, özellikle sağlık ve eğitim konularında bilimsel gerçeklerle uyuşmayan bilgi veya tavsiye içerip içermediği kontrol edilmiştir. Örneğin, bilimsel temeli olmayan bir yöntem önerisi “yanlış bilgi” kategorisinde değerlendirilmiştir.

Analiz nitel olduğu için, veriler betimsel istatistiklerle değil, örnek vakalar ve dikkat çeken temalar üzerinden değerlendirilmiştir. Ayrıca, analiz sürecinde paylaşımların ebeveyn çocuk iletişimine olası etkileri, literatürdeki kuramsal kavramlarla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Bu yöntemin sınırlılıkları arasında, örneklem büyüklüğünün görece küçüklüğü yer almaktadır. Instagram’da yapılan milyonlarca paylaşım göz önüne alındığında, 100 gönderilik bir analiz temsiliyet iddiası taşımaya da, çalışmanın amacı nicel genelleme değil, nitel içgörü sağlamak olduğundan bu örneklem yeterli kabul edilmiştir. Literatür taraması ve içerik analizinden elde edilen sonuçları birlikte değerlendirerek, dijital çağda ebeveyn-çocuk iletişimde öne çıkan sorun alanları tartışılacaktır.

5.1. Enformasyon Bolluğunda Ebeveyn-Çocuk İletişimi Örnekleri

Bu bölümde, yukarıda açıklanan içerik analizi bulguları ile literatürdeki örnek vakalar bir arada ele alınarak dijital ortamda ebeveyn ve çocuk iletişimine dair somut durumlar ortaya konacaktır. Özellikle sosyal medya paylaşımları ve enformasyon bolluğunun pratik yansımaları incelenecektir. İncelenen Instagram gönderilerinden ve mevcut araştırma verilerinden yola çıkarak iki alt başlık öne çıkmıştır: Ebeveyn Paylaşımları ve Mahremiyet Sorunları, Çocukların Maruz Kaldığı Çevrimiçi Bilgi Kirliliği.

5.1.1. Ebeveyn Paylaşımları ve Mahremiyet Sorunları

Yapılan içerik analizinde, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili Instagram paylaşımlarının birçoğunun masum aile anlarından oluştuğu, ancak bir kısmının mahremiyet ve etik açıdan soru işaretleri barındırdığı gözlemlenmiştir. Örnek olarak ele alınan vakalardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Vaka 1: “İlk Okul Günü” Paylaşımı

Bir anne, 7 yaşındaki çocuğunun ilköğretim gününde çekilmiş üniformalı fotoğrafını Instagram hesabında paylaştı. Fotoğrafın açıklamasında çocuğunun ismini, okulunun adını ve hatta öğretmenin ismine kadar detayları yazdı. Bu paylaşım, çok sayıda beğeni ve “Maşallah, başarılar” şeklinde yorumlar aldı. Ancak içerik analizinde değerlendirildiğinde, bu gönderinin mahremiyet riski taşıdığı söylenebilir. Zira çocuğun tam adı ve okul bilgisi tüm dünyaya açık şekilde ifşa edilmiş durumdadır. Anne bunları sevincini paylaşmak için belirtmiş olsa da, kötü niyetli bir kişi bu bilgileri kullanarak çocuğun okul çıkış saatlerini tahmin edebilir veya dijital ortamda çocuğun kimliğine dair veri toplayabilir. Nitekim literatürde Minkus ve arkadaşlarının araştırması tam da bu tip risklere dikkat çekmektedir: Ebeveynlerin sosyal medya verilerini izleyen bir kişi, çocuğun kimliğine dair pek çok bilgiye kolaylıkla erişebilmektedir (Omur & Uyar, 2022: 35). İnceleme yapılan diğer bazı hesaplarda da benzer şekilde çocuğun okul adı, yaşadığı şehir, günlük paylaşılıyordu. Bu tür bilgiler, anne-babalar fark etmese de çocuğun güvenliği açısından sakıncalı detaylar barındırmaktadır.

Vaka 2: “Komik Anlar” ve Rıza Sorunu

Bir baba, 5 yaşındaki oğlunun evde muziplik yaparken çekilmiş bir videosunu paylaştı. Video oldukça komik bulundu ve viral oldu; binlerce kişi tarafından tekrar paylaşıldı. Baba, gönderi açıklamasında “Enerjisine yetişemiyoruz 😊” gibi bir not düşmüştü. Görünürde bu, aile içinde gülüp geçilen bir anın paylaşılmasıydı. Ancak bu videoda çocuğun üstü yarı çıplaktı ve farkında olmadan kameraya alınmıştı.

İçerik analizi perspektifinden, burada çocuğun rızası ve onuru konusu devreye girmektedir. Çocuk muhtemelen sosyal medyada binlerce kişinin kendisini bu şekilde izleyeceğinin farkında değildir. Anketlere göre ebeveynlerin büyük çoğunluğu, paylaşımlarının çocuklarını ileride rahatsız edebileceği ihtimali üzerine pek düşünmemektedir (Auxier vd., 2020: 17). Bu vaka özelinde belki çocuk şu anda çok küçük olduğu için itiraz edememektedir; fakat yıllar sonra bu görüntüler karşısına çıktığında utanma veya ebeveyne kızma ihtimali bulunmaktadır. Örnek vakada babanın niyeti kötü olmasa da, viral olan bu komik video aslında çocuğun mahrem bir anının tüm dünyaya yayılması anlamına gelmektedir. Ebeveynler çoğu zaman paylaşımlarının çocuk üzerinde yaratabileceği uzun vadeli etkiyi hesaba katmamaktadır (Çimke vd., 2018: 264).

Vaka 3: Tavsiye Paylaşımı ve Bilgi Doğruluğu

Bir anne hesabı, çocuğunun iştahsızlığıyla baş etme yöntemlerini anlattığı bir gönderi dizisi (carousel) paylaştı. Açıklamada, “Anneannemin yöntemi: Sabahları bal şerbeti içiriyorum, çok işe yarıyor” gibi geleneksel bir yöntem öneriliyordu. Gönderi altına bazı takipçiler de kendi yöntemlerini yazdı, kimisi bu bal şerbetini onayladı kimisi eleştirdi. Bu içerik, tipik bir ebeveyn dayanışması örneği gibi görünse de, paylaşılan bilginin doğruluğu belirsizdir. Bal şerbeti konusunda çocuk doktorlarının farklı görüşleri olabileceği, hatta bir yaşından küçük çocuklara bal verilmesinin sakıncalı olduğu tıbben bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla bu paylaşım potansiyel olarak yanlış yönlendirici bilgi içeriyordu. Burada dezenformasyon kavramı devreye girmektedir: Tamamen yanlış olmasa bile bağlamından kopuk veya genelleştirilemeyecek bir yöntem, sanki evrensel bir çözüm gibi sunulmaktaydı. İçerik analizi, sosyal medyada ebeveynlerin sadece anı değil bilgi de paylaştığını, ancak bu bilginin her zaman güvenilir olmadığını ortaya koymaktadır. Bu örnekte anne iyi niyetle kendi deneyimini aktarmıştır; fakat onu takip eden yüzlerce ebeveyn, bilimsel dayanağını sorgulamadan bu yöntemi uygulamaya kalkabilir. Bu durum, enformasyon bolluğunun getirdiği bir başka soruna işaret etmektedir. Geleneksel sözlü kültürde aile büyüklerinden alınan tavsiyeler, şimdi sosyal medya üzerinden hiç tanınmayan kişilerden alınır hale gelmiştir. Güvenirlik filtresi ise çoğu zaman devre dışıdır. Bu vakada paylaşılan tavsiye masum bir sağlık önerisidir; ancak internette aşı karşıtlığı, yanlış tedavi yöntemleri, eğitimde bilim dışı yaklaşımlar gibi daha tehlikeli dezenformasyon örnekleri de dolaşmaktadır. Örneğin analiz sırasında, küçük bir çocuğun hiperaktivitesini “enerji temizliği” adlı bilimsel temeli olmayan bir yöntemle çözdüğünü iddia eden bir ebeveyn gönderisine rastlanmıştır. Yorumlarda bazı ebeveynler yöntem hakkında daha fazla bilgi isterken, bazıları bunun sahte bilim olduğunu belirtmiştir. Bu tür örnekler, ailelerin kendi aralarındaki iletişimde dezenformasyonun nasıl dolaşıma girebildiğini gösterir (Sharevski & Vander Loop, 2023: 12).

Yukarıda sıralanan vakalar ve benzerleri değerlendirilerek genel bazı bulgular elde edilmiştir. Birincisi, ebeveynlerin sosyal medya paylaşımları genellikle iyi niyetli motivasyonlarla yapılsa da, ciddi mahremiyet açıkları barındırmaktadır. Ebeveynler çocuklarının isimlerini, fotoğraflarını, günlük rutinlerini vs. paylaşma konusunda oldukça rahat davranmaktadır. Oysa dijital izler kalıcıdır ve çocuk büyüdüğünde bu içeriklerden rahatsız olma, hatta hukuki yollara başvurma hakkına sahiptir. İkincisi, ebeveynler çoğunlukla paylaşım öncesi çocuklarından izin almadıklarını veya alamayacak yaşta olduklarını belirtmektedir. Omur ve Uyar (2022: 40) çalışmalarında, görüştükleri 20 ebeveynden bazılarının “çocuğum büyüdüğünde paylaşımlarıma kızabilir mi acaba?” diye endişelendiğini, bazılarının ise “şimdilik bir şey demiyor, büyüyünce gerekirse silerim” şeklinde yaklaştığını not etmişlerdir. Ebeveynler, çocuğun gelecekteki mahremiyetine dair belirsiz bir tavır içindedir. Hiçbir paylaşımda “X’in de izniyle paylaşıyorum” gibi bir ifade görülmemiştir. Aksine, ebeveynlerin çoğu çocuğu özne değil nesne konumunda ele almakta, onun dijital temsili hakkında söz hakkı tanımamaktadır. Üçüncüsü, paylaşımların içerikleri incelendiğinde bazı örtük toplumsal dinamikler fark edilmiştir. Örneğin annelerin paylaşımları daha duygusal ve ayrıntılı iken, babaların paylaşımları daha genel veya esprili olabilmektedir. Bu bulgu, cinsiyet farkını destekler niteliktedir; anneler sosyal medyada çocukla ilgili paylaşım yapmaya babalardan daha yatkındır (Auxier vd., 2020: 21). Ayrıca, etkileşim sayılarına bakıldığında, ebeveynlerin sosyal medyada bir tür akran desteği arayışı içinde olduğu da söylenebilir. Bir anne zorlu bir deneyimini paylaştığında, yorumlarda diğer annelerden gelen “yalnız değilsin” mesajları dikkati çekmektedir. Bu da dijital çağda yeni bir iletişim boyutunu gösterir: Ebeveynler sadece çocuklarıyla değil, diğer ebeveynlerle

de online iletişim ağları kurmakta, böylece dijital topluluklar oluşmaktadır. Bu topluluklar her ne kadar destekleyici olsa da, yayılan bilginin denetimsizliği nedeniyle zaman zaman yanlış inanışların pekişmesine yol açabilmektedir.

Son olarak, mahremiyet bilincine dair ufak da olsa olumlu örnekler görüldüğü not edilmelidir. Örneğin, analizde incelenen hesaplardan birinde anne, çocuğunun yüzünü asla tam göstermiyor, daima ya yandan çekiyor ya da emojiyle kapatıyordu. Açıklamasında da “mahremiyetine saygı için böyle yapıyorum” demişti. Bir başka hesap ise tamamen rumuz kullanıyor, çocuğun gerçek adını hiç paylaşmıyordu. Bu gibi örnekler, bazı ebeveynlerin dijital risklerin farkına varmaya başladığını göstermektedir.

5.1.2. Çocukların Maruz Kaldığı Çevrimiçi Bilgi Kirliliği

Aile içi iletişimde yaşanan sorunların diğer cephesinde, çocukların dijital dünyada karşılaştıkları içerikler yer almaktadır. Çocuklar eğitim, eğlence veya sosyalleşme amacıyla internete girmekte, ancak yetişkinlerin dünyasına ait ya da manipülatif içeriklerle de karşı karşıya kalabilmektedir. Bu alt bölümde, çocukların maruz kaldığı bilgi kirliliğinin aile iletişimine yansımaları, literatürden ve pratik gözlemlerden hareketle ele alınmaktadır.

İçerik analizi sırasında doğrudan çocukların ekranında ne gördüğünü izlemek bu çalışmanın kapsamında olmamakla birlikte, ebeveyn paylaşımlarından çocukların dijital deneyimlerine dair bazı çıkarımlar yapılmıştır. Örneğin, bir ebeveyn gönderisinde “Küçük kızım TikTok’ta rastladığı slime videosunu tüm hafta denemek istedi” şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Bu, çocuğun çevrimiçi gördüğü bir trendin evde bir talebe dönüştüğünü gösteren basit bir örnektir. Burada içerik masum (slime yapımı) olsa da, anne “her yerde slime görmekten sıkıldım” diyerek aslında dijital trendlerin ev yaşamını nasıl etkilediğine işaret etmektedir.

12 yaşındaki bir çocuğun YouTube’da rastladığı komplo teorisi videosuna inanıp aile yemeğinde bu konuda ısrarcı olabilmektedir. Literatürde buna benzer durumlar rapor edilmiştir. Nitekim Sharevski ve Vander Loop (2023) çalışmalarında bazı ebeveynler, çocukların sosyal medyada öğrendiği asılsız bilgileri düzeltmekte zorlandıklarını belirtmiştir; hatta “bazı çocukların internette öğrendikleri yanlış bilginin aksine inanmayı reddettikleri, bunun da aile içinde gerginlik yarattığı” vurgulanmıştır. Bir çocuğun internette gördüğü aşı karşıtı bir yanlış bilgiye inanarak ebeveynine aşı olmamak için direnmesi, ya da “Mavi Balina” gibi asılsız bir internet meydan okumasından etkilenerek korkuya kapılması gibi somut durumlar söz konusudur.

Özellikle siyasal veya toplumsal konularda çocuklar farklı kaynaklardan etkilendiğinde, anne-baba ile görüş ayrılığı yaşayabilmektedir. Türkiye özelinde düşünürsek, gençlerin sosyal medyada maruz kaldığı bazı popüler kültür veya ideolojik akımlar aile büyükleri tarafından onaylanmayabilmekte ve bu çatışma evde iletişim kopukluğu neden olmaktadır. Eskiden kuşak çatışması müzik, kıyafet gibi konularda yaşanırken şimdi internetteki içerikler üzerinden de yaşanmaktadır.

Çocukların karşılaştığı bilgi kirliliğinin bir diğer boyutu da uygun olmayan içerik meselesidir. Bu her zaman dezenformasyon şeklinde olmak zorunda değildir; şiddet, cinsellik, kumar, vb. çocuk yaş grubu için sakıncalı içerikler de birer “bilgi kirliliği” olarak düşünülmelidir. Aile içi iletişim, çocuk böyle bir içerikle karşılaştığında sınanmaktadır. Eğer çocuk anne-babaya bunu söyleyebiliyorsa, iyi bir iletişim ortamı var demektir; ebeveyn sakince anlatıp çocuğu rahatlatılabilir ya da yanlış mesajları düzeltebilir. Fakat eğer çocuk görüp içine atarsa veya ebeveyn tepki gösterir korkusuyla saklarsa, o bilgi çarpık bir şekilde çocuğun zihninde kalabilmektedir. Bu nedenle uzmanlar, açık iletişim ve medya kullanım sözleşmeleri önermektedir.

İçerik analizinde doğrudan çocukların içeriğine dair veri toplanmadığından, bu bölümde literatür bilgileri daha ağırlıklıdır. Gençlerin % 54’ünün Youtube’u ana haber kaynağı olarak kullandığını, ancak Youtube’un aynı zamanda hatırı sayılır miktarda dezenformasyona ev sahipliği yaptığı belirtilmektedir (Ofcom, 2021; Tandoc vd., 2018). Bu durumda genç bir bireyin dünya algısının hatalı bilgilerle şekillenmesi riski vardır ki, ebeveyn-çocuk iletişimde ortak paydaları zedeleyebilir.

Çalışma, dijital çağda aile iletişiminin iki yönlü bir meydan okumayla karşılaştığını somut örneklerle ortaya koymaktadır: Ebeveynler cephesinde, aşırı bilgi akışı ve sosyal medyada paylaşım pratikleri mahremiyet ve güven sorunlarını gündeme getirirken; çocuklar cephesinde, kontrolsüz dijital içerik maruziyeti yanlış bilgilendirme ve psikolojik yükler getirebilmektedir. Her iki durumda da ortak payda, bilginin niceliği ve niteliğiyle ilgili dengeyi bulma zorunluluğudur. Aile içinde bu denge kurulamadığında, iletişim kazaları yaşanmakta, güven zedelenebilmekte veya yanlış kararlar alınabilmektedir.

5.2. Tartışma ve Değerlendirme

Dijital çağda aile içi iletişim, geleneksel dönemlere kıyasla çok daha karmaşık ve çok katmanlı bir hale gelmiştir. Önceki bölümlerde sunulan bulgular, ebeveynlerin ve çocukların karşılaştığı belirgin sorun alanlarını gözler önüne sermiştir. Bu bölümde, söz konusu bulgular bütüncül bir bakış açısıyla tartışılacak, literatürdeki geniş perspektiflerle ilişkilendirilerek değerlendirilecektir. Ayrıca aileler, eğitimciler ve politika yapıcılar için çıkarımlar yapılacak ve çözüm önerileri tartışılacaktır.

İlk olarak, ebeveynlerin bilgi yüklenmesi sorunu üzerinde durmak gerekir. Bulgular, ebeveynlerin dijital dünyada neredeyse sınırsız bir bilgi denizinde yüzdüğünü ve doğru rotayı bulmakta güçlük çekebildiğini göstermektedir. Tartışılması gereken nokta, bu durumun aile içi iletişime ne şekilde etki ettiği. Anne-babanın kafası karışık ve kaygılıysa, bu duygu durumu doğal olarak çocuğa da yansımaktadır. Bu noktada çözüm, ebeveynlere yönelik dijital çağ becerileri kazandırılması olabilir. Nasıl ki çocuklar için medya okuryazarlığı önemliyse, ebeveynler için de “dijital ebeveynlik okuryazarlığı” önemlidir. Bu, hem ebeveyn filtrelerini kullanma, dijital araçları tanıma gibi teknik beceri hem de internette doğru bilgiye ulaşma yöntemleri, kaynak güvenilirliğini değerlendirme gibi bilişsel becerileri kapsar.

İkinci olarak, sosyal medyada ebeveyn-çocuk mahremiyeti ve sharenting konusuna dair değerlendirmeler yapılmalıdır. Bulgular, pek çok ebeveynin bu konuda bilinçsiz davrandığını, ancak bilinçlenme belirtilerinin de olduğunu göstermektedir. Burada temel prensip, çocuğun üstün yararı olmalıdır. Ebeveyn her paylaşım öncesi kendine sormalıdır: “Bu paylaşım çocuğumun yararına mı, zararına mı?” Bazen cevap net olmayabilir. Bu belirsizlik durumunda ihtiyatlı yaklaşmak en güvenli yoldur. Bir argüman, aile albümü mantığıyla dijital paylaşım yapılabileceği yani eskiden de fotoğraf albümleri olurdu, aile içi gösterilirdi; şimdi dijital ortamda aynı işlevi görüyor denebilir. Ancak dijitalin farkı, kitle ve kalıcılık boyutudur. Albüm fiziksel olarak evde kalırken, Instagram gönderisi globaldir ve silseniz bile ekran görüntüleriyle kalıcı hale gelebilir. Tartışılacak bir öneri, sosyal medya platformlarının ebeveynlere yönelik uyarılar içermesidir.

Aile içi iletişim boyutuyla sharenting’i değerlendirdiğimizde, ebeveyn ile çocuk arasında bir güven ve saygı meselesi olduğu açıktır. Eğer çocuk kendisini ilgilendiren konularda söz hakkı verilmediğini hissederse bu ebeveyne duyduğu güveni sarsabilir. Ergenlik döneminde gençler mahremiyetlerine daha düşkün olurlar ve ebeveynin bu sınıra saygı duyması gerekir. Aksi takdirde iletişim bozulabilir. Sharenting sadece çocuk hakları ihlali değil, iletişim sorunu olarak da ele alınmalıdır. Burada ailelere önerilebilecek çözüm, “dijital aile kuralları” belirlemektir.

Üçüncü olarak, çocukların dezenformasyona maruz kalması konusudur. Çocuk ya da ergenin internette yanlış bilgiye inandığını fark eden bir ebeveyn ne yapmalıdır? Burada iletişim dili belirleyici olacaktır. Çocuğu azarlamak, onunla dalga geçmek veya “internetle çok haşır neşir olma” gibi yasaklayıcı tepkiler vermek sorunu çözmek yerine büyütebilir. Onun yerine, anlayışla yaklaşmak ve rehberlik etmek gerekir.

Ebeveynlerin dezenformasyona karşı donanımı da önemli bir husustur. Eğer ebeveyn de internette komplo teorilerine kaptırmışsa kendini, çocuğa doğruyu aktarması zordur. İdeal olan, ebeveynin mümkün mertebe gerçeklere bağlı kalmasıdır. “Dijital okuryazar ebeveyn” kavramı burada bahsedilmesi gereken bir kavram olarak düşünülmelidir. Ebeveyn de yalan haberi ayırt etmeyi, teyit sitelerini kullanmayı bilmeli ki çocuğuna örnek olabilsin.

Dijital çağda aile içi iletişim “çok boyutlu bir egzersiz” gibidir: Ebeveynler bir taraftan kendi dijital yaşam dengelerini sağlamalı, bir taraftan çocuklarının dijital dünyadaki adımlarını izlemeli, yanlış bilgileri ayıklamalı ve bu süreçte karşılıklı güveni sarsmadan iletişim kurmalıdır. Bu kolay bir görev değildir; adeta

yeni bir ebeveynlik hüneri gerektirmektedir. Ancak bu hüner öğrenilebilir ve üzerinde çalışılabilir bir süreçtir. Ebeveynlerin kendi kuşakları ile çocuklarının dijital deneyimleri arasındaki farkı anlaması ve kuşaklar arası empati kurması gerekir.

Genel değerlendirmede diyebiliriz ki, dijital çağda aile içi iletişim, geleneksel iletişim ilkelerinin, dinleme, empati, saygı, açıklık, üzerine dijital okuryazarlık ve bilgi yönetimi becerilerinin eklenmesini gerektirmektedir. Bu birleşim sağlandığında, aileler bilgi bombardımanıyla baş edebilir, dezenformasyonun tuzaklarından birlikte kaçınabilir ve teknolojiyi aile bağlarını zenginleştirecek şekilde kullanabilirler.

6. Sonuç

Bu çalışmada, enformasyon bolluğu ve dezenformasyon ortamının ebeveyn-çocuk iletişimine etkileri derinlemesine incelenmiştir. Hem kuramsal literatür taraması hem de Türkiye özelinde yapılan örnek bir içerik analizi, çağımız ailelerinin geleneksel iletişim meselelerine ek olarak yeni ve karmaşık sorunlarla uğraşmak zorunda kaldığını ortaya koymuştur.

Başlıca bulgular özetlenecek olursa: Ebeveynler, çevrimiçi mecralardaki sınırsız ve çelişkili bilgi akışı nedeniyle karar vermekte zorlanmakta ve bu durum aile içi iletişimi olumsuz etkileyebilmektedir. Çocuklar ise erken yaşlardan itibaren yanlış ve yanıltıcı içeriklerle karşılaşmakta, bunları doğru bilgiden ayırt etmede zorlanmaktadır. Bu bilgi yüklenmesi hali, ebeveynlerin bazen daha fazla bilgiye sarılmasına yol açmakta, ancak bu kısır döngü güven tazelemek yerine kafa karışıklığını artırmaktadır. Çocuklar ise giderek artan oranlarda dijital platformları kullanmakta, yaşlarına uygun olmayan veya yanlış içeriklere maruz kalabilmektedir. Özellikle sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla, çocuklar erken yaştan itibaren yanlış bilgilerle muhatap olmakta ve bunları ayırt etmekte güçlük çekmektedir. Aile içinde, ebeveynlerin sosyal medyadaki paylaşım pratikleri çocukların mahremiyetini ve haklarını ilgilendiren ciddi bir mesele haline gelmiştir. Elde edilen bulgular, birçok ebeveynin bu konuda yeterince farkındalığı olmadığını, ancak bazı iyi uygulama örneklerinin de ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir.

Dijital çağda aile ve iletişim konusunda iyimser bir perspektifle denilebilir ki, Her ne kadar teknoloji yeni sınamalar getirirse de, temelinde güçlü bağlara ve sağlıklı iletişime sahip aileler bu sınamalardan güçlenerek çıkabilmektedir. Bugünün anne-babaları, kendi ebeveynlerinden farklı koşullarda çocuk büyütmele birlikte, yarının anne-babaları belki daha da farklı dijital gerçekliklerle uğraşmak zorunda kalacaklardır. Bu döngüde değişmeyen, sevgi, güven, saygı ve anlayış gibi değerlerdir. Dijital araçlar bu değerleri farklı biçimlerde sınasa da, onların yerine geçmesinin mümkün olmadığını söylemek gerekir.

Çalışmanın başında sorulan sorulara dayanarak, araştırma göstermiştir ki, dijital çağda aile içi iletişimin kritik bazı boyutları bulunmaktadır. Aile kurumu toplumsal değişimlerden her zaman etkilenmiş ve kendi içinde dönüşebilmiştir. Dijital çağ da bu dönüşümün bir parçasıdır. Aileler, dijital dünyanın dilini öğrendikçe ve bunu güvenli bir şekilde kullanmayı benimsedikçe, iletişimlerini güçlendirecek yeni yollar bulacaklardır. Ebeveynler ve çocuklar arasındaki sevgi ve iletişim, ekranların parlak ışığından çok daha güçlüdür doğru yönetildiğinde, teknoloji bu bağı koparan değil, aksine uzakları yakın eden, aile hikayelerine yeni sayfalar ekleyen bir araç olacaktır.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Dijital ebeveynlik rehberi. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları. <https://www.aile.gov.tr>
- Auxier, B., Anderson, M., Perrin, A., & Turner, E. (2020). Parents' attitudes and experiences related to digital technology. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiences-related-to-digital-technology/>
- Beninger, K. (2017). Social media users' views on the ethics of social media research. *Social Media + Society*, 3 (1), 1–9.
- Blum-Ross, A., & Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110–125.
- Coyne, S. M., Rogers, A. A., Holmgren, H. G., Stockdale, L., & Booth, M. (2023). "A blessing and a curse": Parents' reflections on sharenting and children's privacy. *Computers in Human Behavior*, 148, 211–225. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107921>
- Çimke, S., Yıldırım Gürkan, D., & Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: "Sharenting." *Güncel Pediatri*, 16(2), 261–267.
- Eppler, M. J., & Mengis, J. (2004). The concept of information overload: A review of literature from organization science, accounting, marketing, MIS, and related disciplines. *The Information Society*, 20 (5), 325–344.
- Goodwin, C. (2023, October 3). New study: Information overload for parents. *Psychology Today – Parenting Translator Blog*. Retrieved from <https://www.psychologytoday.com/us/blog/parenting-translator/202310/information-overload-for-parents>
- Leeder, C. (2019). How college students evaluate and share "fake news" stories. *Library & Information Science Research*, 41 (3), 100967.
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A., & Folkvord, F. (2021). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of Communication*, 71 (1), 86–110.
- Markham, A., & Buchanan, E. (2012). Ethical decision-making and Internet research: Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee (Version 2.0). Association of Internet Researchers. <https://aoir.org/reports/ethics2.pdf>
- Marwick, A. E., & Boyd, D. (2021). *It's complicated: The social lives of networked teens*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Ofcom. (2021). *Children and parents: Media use and attitudes report 2021*. <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research>
- Ömur, S., & Uyar, M. (2022). Sharenting: Türkiye'de ebeveynlerin paylaşım eğilimleri üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9, 23–45.
- Schmidt, J., Huber, B., Nowak, T., & Maier, M. (2020). Parenting in the digital age: The influence of digital media use on family communication and well-being. *Journal of Family Studies*, 26(1), 115–130. <https://doi.org/10.1080/13229400.2020.1714681>
- Sharevski, F., & Vander Loop, J. (2023). Children, parents, and misinformation on social media. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2312.09359>
- Steinberg, S. B. (2017). Sharenting: Children's privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, 66 (4), 839–884.

- Tandoc, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining "fake news": A typology of scholarly definitions. *Digital Journalism*, 6 (2), 137–153.
- TÜİK. (2024, October 24). 2024 yılı çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçları. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr>
- Walsh, K. (2022). Digital literacy and online safety: Young people's practices and perceptions. *Journal of Youth Studies*, 25 (1), 138–154.
- World Health Organization. (2020). Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. Geneva: Author.
- Yeşilay. (2023). Dijital bağımlılık ve ebeveynlik rehberi. İstanbul: Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları.
- Yıldırım, K., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.